

(جایگاه مرکز فرهنگی چند رسانه ای مدیاتک در معماری جوامع امروزی)

فاطمه نوروزی^{۱*}، محمدرضا نامداری^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد معماری داخلی، دانشگاه غیردولتی علم و فرهنگ، واحد تهران، دانشکده هنر و معماری، گروه معماری داخلی، تهران، ایران

۲- عضو هیئت علمی دانشگاه علم و فرهنگ، دانشکده هنر و معماری، گروه معماری، تهران، ایران

Email: Sajedenorози@gmail.com^{1*}, namdari@usc.ac.ir², ...

چکیده

مدیاتک در واقع یک مرکز اطلاع رسانی است که در آن مردم و اطلاعات تاثیرات متقابل دارند. یکی از اهداف عمده این مراکز ایجاد انگیزه برای تاثیر گذاری بازدید کنندگان بر روی یکدیگر است. مدیاتک مکانی است برای همگان، جایی که فرهنگ جدیدی شکل می گیرد و آموزش و فراگیری با جنبه های فرهنگی و هنری در هم می آمیزد. در این مکان هر کسی ممکن است وارد شود، گشتی بزند و آنگاه خارج شود و در این حین ممکن است پدیده ای اتفاق بیفتد و یا ارتباط جدیدی شکل بگیرد. مدیاتک در واقع ترکیبی از انواع عملکردها و کاربری های گوناگون رسانه ای است.

پرسش این پژوهش در جهت رسیدن به هدف طراحی مجموعه فرهنگی مدیاتک اینگونه مطرح میشود که چگونه میتوان بوسیله معماری بهره مندی مراجعہ کنندگان از تکنولوژی، صنایع الکترونیکی، کتب و... نسبت به کتابخانه ها و فرهنگسراهای قدیمی افزایش داد؟ این مقاله میکوشد به روش توصیفی و تطبیقی و با استفاده از منابع مکتوب درباره مبانی نظری مفهوم فضای فرهنگی مدرن به یافتن معیارهای طراحی مدیاتک بپردازد. در انتها اینگونه نتیجه گیری میشود که برای طراحی در محیطی همچون مدیاتک، باید محیط هایی انعطاف پذیر طراحی شوند که بتواند پاسخگوی تمایلات قابل تغییر افراد در جهت تماس با دیگران و یا جدایی از دیگران باشد.

واژگان کلیدی: مدیاتک، معماری، مرکز اطلاع رسانی، مرکز فرهنگی

مقدمه

مدیاتک (mediatheque) یکی از تیپولوژیهای جدید در معماری است که می توان آن را با نام «مرکز اطلاعات و رسانه ای» معنا کرد. یکی از انواع مراکز فرهنگی که به تازگی و طی چندین سال پیش در دنیا شکل گرفته است. مدیاتک یک مرکز عمومی و جمعی است که سعی دارد با تمام افراد جامعه، چه عامه مردم و چه نخبگان ارتباط برقرار کند و در نهایت بر فرهنگ کل جامعه تأثیر گذار باشد. فضاهای موجود در مدیاتک بسیار مختلف و متنوع هستند. این فضاها می توانند بسته به شرایط اجتماعی، فرهنگی، علمی و جغرافیایی و ... متغیر باشند. فضاهایی مثل کتابخانه، گالری، نمایشگاه، آمفی تاتر، محل فروش کتاب و CD، فضاهای تفریحی و هر نوع فضایی که بتواند به نوعی حاوی پیام، اطلاع رسانی و آموزش باشد. در طراحی پروژه، ایده ها و اصول زیر مدنظر بوده اند: ۱- خلق یک معماری کاملاً جدید و مطابق با جریان معماری روز دنیا ۲- ایجاد فضاهای پویا و سیال ۳- طراحی فضاهای باز و قابل تغییر کاربری (خلق فضاهای خالی) ۴- خلق یک معماری هایتک ۵- استفاده از پوشش گیاهی اطراف سایت ۶- ایجاد فضاهای فرعی در مدیاتک (فضاهای تفریحی و آموزشی)

یافته ها

درباره مدیاتک

آرتا ایسوزاکی این اسم را اولین بار در مسابقه ای که در شهر سندای ژاپن برای طراحی یک مرکز اطلاعات گذاشته بود پیشنهاد کرد که بعداً برنده این مسابقه تویو ایتو شد.

مدیاتک را می توان پیامد منطقی پدیده هایی چون اینترنت دانست که اساس آن بر شبکه های بی مرز و نامحدودی استوار است که هرکس می تواند از هر گوشه جهان به آن وارد شود، از آن چیزی بگیرد و به آن چیزی بدهد.

شبکه هایی که همه در آن، هم مولف و پدیدآورنده اند، هم مخاطب و دریافت کننده هستند. همین نامحدود بودن فعالیت ها و عملکردها و ارائه ی روشن و جامع و مانع ممکن را ناممکن می کند. شاید فقط بتوان گفت که مدیاتک سیستم یا پدیده ای است که در برابر هر عملکرد و فعالیت باز است و هیچ حصار و بندی آن را محدود نمی کند، اما این سیستم یا پدیده، یک فضای مجازی صرف نیست که فقط با رایانه ها بتوان به آن وارد شد و در آن گردش کرد. اگر کتابخانه ها و مراکز فرهنگی بزرگ امروزی مثل مرکز فرهنگی ژرژ پمپیدو در پاریس می کوشند تا حد مقدور به یک مدیاتک تبدیل شوند برای همین است که چشم انداز آینده را در نظر دارند. از این لحاظ یک مرکز فرهنگی یا یک رسانه است. شهرها هم تاریخ، پیکره (ساخت)، حد و مرز هویت و شخصیت خود را دارند اما اگر بخواهند در همان حد و مرز و مشخصات خود بمانند، به فرض هم این کار شدنی باشد، چندی نمی گذرد که شهریت خود را از دست می دهند و به یک موزه مردم شناسی تبدیل می شوند. « fa.wikipedia.org »

تعریف مدیاتک

یک تیپولوژی جدید در معماری است که بر پایه همان تیپولوژی های معمول مثل مراکز اجتماعی، گالری و کتابخانه قرار داده شده است. در فرهنگ لغت فرانسه چنین تعریف شده است:

Mediatheque: centre conservant des documents se rapportant a la communicathion.

که در فارسی به معنی مرکز جمع آوری مدارک به منظور ارائه به عموم مردم می باشد.

برنامه کار این نوع بناها ابتدا در فرانسه هنگام ریاست جمهوری فرانسوا میتران ارائه شد که عملکرد مدیاتک را جمع آوری عملکردهای مختلف فرهنگی و گردآوردن گروه های متفاوت مردم، عنوان کرد.

مدیاتک معمولاً دارای بخش‌های مختلف است که عبارتند از: کتابخانه، فضای سمعی بصری، بانک‌های اطلاعاتی، سالن‌های بحث و گفتگو و... دلایل پیدایش این نوع مجموعه‌ها این بود که کتابخانه‌های سنتی دیگر قادر نبودند به تنهایی و بدون استفاده از رسانه‌های گروهی نیازهای مردم و به خصوص دانشجویان و محققان را در دسترسی اطلاعات برآورده کنند و بنابراین اکنون بهره‌گیری از پیشرفت سریع تکنولوژی، صنایع الکترونیکی و کامپیوتری، کتابخانه‌ها را مراکز دسترسی اطلاعات، نوشتار، تصاویر و صداها به سهولت و سرعت از یک منطقه در جهان به مناطق دیگر منتقل شده و در دسترس استفاده‌کنندگان که در مراکز دسترسی به رسانه‌های کمکی جمعی (مدیاتک) هستند قرار گیرند. اعضای این مجموعه‌ها می‌توانند با هزینه بسیار کم (حق عضویت سالانه) از این امکانات در ورای دنیای کتاب و کتابخانه‌ها استفاده کنند.

تصویر ۱-۱-۲ فضای داخلی مدیاتک سیاتل

تصویر ۱-۱-۱ فضای داخلی مدیاتک سیاتل

www.archdaily.com

www.archdaily.com

اهداف مدیاتک

مرکز *mediatheque* طراحی شده برای اینکه مردم را برانگیزاند تا یک بازدیدکننده با بازدیدکننده دیگر تاثیر متقابل روی هم داشته باشند و اطلاعات آنها هم جهت با روند افزایش و انتقال اطلاعات در جهان در زمینه‌های مختلف افزایش یابد. آن‌ها خودشان فضا، زمان و اعمال خودشان را با همدیگر ترکیب می‌کنند و سامان می‌بخشند و آنجا کسی که تا حالا کاملاً یک نا شناس و غریبه بود ممکن است عبور کند.

این معماری یک جنگل اطلاع‌رسانی است، جایی که مردم، چیزها، زمان، فضا، چشم‌انداز، اطلاعات و غیره آزادانه روی هم تاثیر متقابل دارند. وقتی شما از میان یک شکاف وارد ساختمان می‌شوید، چیزهای غیرمنتظره در انتظار شماست.

حتی بدون هیچ هدف از پیش تعیین شده و مشخص، یک فرد می‌تواند وقت خود را آنطور که دوست دارد بگذراند. بازدیدکنندگانی که در این جنگل رسانه‌گردش می‌کنند خودشان فرستنده‌هایی می‌شوند که تاثیر متقابل بر یکدیگر داشتن را به وجود می‌آورند. در یک عصر تکنولوژی اطلاع‌رسانی هنگامی که هر کسی می‌تواند در خانه خودش اطلاعات زیادی کسب کند یا بیرون بفرستد، دیگر این همه راه رفتن و آمدن به این مراکز اطلاع‌رسانی چه معنی می‌تواند داشته باشد؟

ارزش قابل توجه و تازه این مکان این است که فرد در اینجا با اطلاعات به طرز تصادفی و غیرمنتظره و بی هدف مواجه می‌شود. در مدیاتک بازدیدکنندگان به خوبی یک هنرمند می‌توانند آن طوری که دوست دارند از فضا استفاده کنند و می‌توانند هر حالتی را که دوست دارند داشته باشند. فضاها می‌توانند به وسیله فیلترهای متعددی مدوله شود. شما می‌توانید انواع مختلف فیلترها را با هم ترکیب کنید از قبیل صفحات کاغذ، شبکه‌های توری، شیشه، پانل‌هایی که فضاهای بسته و تاریک با ترکیبشان می‌توان ایجاد کرد و یک دستگاه صوتی که کاملاً از صداها بیرونی بهره می‌جوید می‌تواند در یک جعبه نیمه شفاف یا سوراخ‌های زیاد نصب شود.

در مدیاتک شما می توانید اطلاعات بدهید و اجراها و پروزانته ها حتی در مواردی که به هم نامرتبط اند ، همزمان انجام شود . در این جنگل رسانه ها ، آنها اثر متقابل روی هم خواهند داشت به خاطر تجانسی که از نظر اتفافی بودن دارند و حاضرین در اینجا می توانند به خوبی آفریننده و پدید آورنده باشند . متصدی قادر خواهد بود طرح یک کار گروهی پرتحرک را بریزد ، به علاوه می تواند کانال تلویزیونی خود را دارا باشد تا فعالیت های روزانه خودش را مخابره کند. آن گاه mediatheque در لغت ، رسانه ارتباطی شهروندان خواهد شد .

تمام عملکردها در اینجا از نظر مکانی در هم آمیخته هستند . این عملکردها در طبقات مختلف یا در مناطق مجزا نشده اند . بازدیدکنندگان می توانند به مراحل ساخت یک دستگاه نگاه کوتاهی داشته باشند ، به اصلاح کردن یک کار ، یک ملاقات برای پروژه بعدی و غیره . سازماندهی فضای واقعی ما بی نظمی خواهد بود ولی با دادن تمام اطلاعات در مورد فضا و فعالیت ها به کامپیوتر ، اداره کلی سیستم ممکن می شود . « fa.wikipedia.org »

وظیفه مدیاتک

وظیفه اصلی مدیاتک ، انتقال اطلاعات و اخبار به مردم و بالا بردن سطح آگاهی ، دانش و مهارت و به کارگیری از آن ها در زمینه های مختلف علمی ، فرهنگی و هنری است .

ویژگی های مدیاتک

به طور خلاصه سه ویژگی اساسی را می توان برای یک مدیاتک برشمرد :
ارائه خدمات بسیار متنوع و انعطاف پذیری در پاسخ به خواسته های گوناگون مراجعان مختلف . بهره گیری از سیستم های شبکه ای و ایفای نقش به عنوان یک (پایانه) بلکه همچون حلقه واسطه ای با یکی از ورودی های بیشتر به شبکه های گسترده . مدیاتک جایی است که در آن هیچ قید و بند یا سد و مانعی برای ارتباط نیست و مردم تندرست را با معلولان ، مراجعان و مخاطبان را با مدیران و کارکنان ، آموزش دهنده و آموزش گیرنده (فرستنده و گیرنده اطلاعات) را در هم می آمیزد .
آیا این ویژگی ها (ویژگی های عملکردی) است ؟ پاسخ به این پرسش مثبت نیست البته منفی هم نیست . پاسخ این است که این ویژگی ها ، هم عملکردی است و هم قضایی هم مدیریتی .
فضا و اداره کردن آن باید از خصلت های تنوع ، انعطاف ، مشارکت فعال در یک شبکه ارتباطی ، درهم آمیختگی ، عمومیت و غیره برخوردار باشد تا این پدیده بتواند واقعاً یک مدیاتک باشد . مرزها اگر محو نشود ، دست کم کمرنگ می شود. مرز میان خصوصی و عمومی ، کار و تفریح ، آموزش و تولید و مصرف . ذکر این نکته ضروری است که هیچ کدام از نمونه های مدیاتک موجود در جهان الگو نیست و هر کدام از این نمونه ها به طور مداوم در حال نقد و در نتیجه تغییر و تحول مستمر هستند و همین تغییر و تحول مستمر ویژگی ماهوی یک مدیاتک است .

هنر های کامپیوتری

برنامه ها و نرم افزار های کامپیوتری نیز بعنوان ابزار جدیدی در اختیار هنرمندان قرار گرفته اند.تحولات بی سابقه در هنر های گرافیکی در سال های اخیر منوط به گسترش این ابزار تکنولوژیک است.از این رو است که میشل راش نویسنده کتاب رسانه های جدید هنری در اواخر قرن بیستم، عنوان هر های کامپیوتری را برای آثاری که با این ابزار خلق می شوند بکار گرفته است. از سوی دیگر استفاده از ابزار کامپیوتری برای خلق تصاویر در هر روز برای نمایش در سایت های اینترنتی یک امر ضروری شده است به طوری که در سال ۱۹۹۵ تقریباً ۵۰۰۰ سایت مرتبط با این مسئله فعال بوده اند که در سال ۲۰۰۰ این میزان شش برابر شده است.به همین دلیل است که بمباران تصویری رسانه ها فاصله بین لحظات را پر کرده است. « en.wikipedia.org »

سواد رسانه ای

سواد رسانه ای به مجموعه ای از مهارت ها، نگرش ها و دانش های لازم به منظور درک و فهم و استفاده از انواع مختلف رسانه ها است که طی آن اطلاعات از یک فرستنده به یک گیرنده انتقال می یابد و محتوای آن می تواند در قالب تصاویر، صوت و متن باشد با توجه به آنکه باز اطلاعاتی در دوران معاصر از مباحث روزآمد تلقی شده، هدف اصلی سواد رسانه ای آن است که مهارت پایه سازماندهی اطلاعاتی را به مخاطب انتقال دهد به نحوی که اطلاعات و آگاهی دریافتی وی طبقه بندی شده و در مقابل اهداف پنهان و تبلیغاتی رسانه ها محفوظ بماند. به منظور دستیابی به این هدف ارتقاء مهارت های شناختی، توسعه تفکر انتقادی و خلاقانه و شناخت اشکال بصری ارتباطات در کنار مهارت های خواندن از مهمترین مباحث سواد رسانه ای تلقی می شود. « حسین زاده ، اکبر محمدی، مرتضی. ۱۳۸۹. سواد رسانه ای، ضرورت دنیای امروز. کلیات اطلاعات، ارتباطات و دانش شناسی »

ضرورت توجه به سواد رسانه ای

یکی از راه های توجه به هر موضوع و عنصر نوین در فرایند آموزشی، تاثیر آن پدیده در عرصه فکری فراگیر آن است، که ضرورت توجه به آن حیطه را طلب می کند. لذا سواد رسانه ای نیز در بطن چنین روندی جایگاه خود را بدست آورده است. در نخستین سال ها توجه به رسانه های چاپی، آموزش و نقد رسانه ای غالباً موضعی اخلاق گرایانه را ایفا می کرد، این موضوع به ویژه در مورد سازمان هایی مصداق داشت که به اشاعه دیدگاه ها و دستورات اخلاق عمومی می پرداختند.

در این راستا گروه های شهروندان و گاه بسیاری از اهضای کلیسا به دنبال حذف محتوای رسانه ای در کتابخانه ها، دکه های روزنامه فروشی و سپس در مراکز عمومی نمایش و سرانجام رادیو و تلویزیون بر آمدند. در حقیقت سواد رسانه ای در تلاش است آگاهی آحاد افراد جامعه را به شکل های مختلف پیام، در زندگی روزانه افزایش دهد و به شهروندان یاری رساند تا بینش ها و باور های مردم را ارزیابی کرده، فرایند شکل گیری فرهنگ عمومی را مورد بررسی قرار دهد.

رسانه ها اعم از رادیو، تلویزیون، اینترنت، فیلم، روزنامه و مجله ها به طور فزاینده ای اطلاعات، سرگرمی و آگاهی های مختلف را به افراد جامعه عرضه کرده و نقش مهمی در شکل دهی و نفوذ به فرهنگ، ارزش، باور، اعتقادات و دیدگاه ها در بر دارند. در دوران جدید با ظهور وسایل ارتباطات نوین، جوامع تحت تاثیر و بمباران اطلاعاتی و رسانه ای قرار گرفته و به نظر می رسد به منظور بقا در این شبکه اطلاعاتی که در سراسر محیط فرهنگی انسان ریشه دوانیده است حفظ استقلال فکری و اندیشه، اجتناب از انفعال، بهره مندی از تفکر انتقادی و افزایش توانایی گزینش و انتخاب و رویارویی با این فرایند پیچیده و فراگیر از طریق تکوین و تکامل سواد رسانه ای قابل حصول تلقی می شود.

« براون، جیمز. ۱۳۸۶. رویکرد های سواد رسانه ای. ترجمه: پیروز ایزدی. فصلنامه رسانه. شماره ۶۸. ۵۱-۷۰ »

عصر نظریه رسانه ها

درباره رسانه ها به غیر از برخی تعابیر جزئی مطلب چشمگیری در فلسفه وجود ندارد. همچنین عکاسی نیز به عنوان انقلاب رسانه های قرن نوزدهم تغییر مهمی در این حوزه ایجاد نکرد. تازه در آغاز قرن ۲۰، وقتی که تلفن، دوربین تصویربرداری، رادیو و تلویزیون در زندگی روزمره کاملاً جاافتادند و زمانی که اولین رایانه ساخته شد و نشر به صورت سایبر و اتوماتیک پدیدار شد، زمان واقعی پیدایش نظریه رسان ها شروع شد.

فلسفه رسانه در معنای گسترده کلمه این پرسش را شامل می شود و در پی آن است که در پس شرایط جدید رسانه ها و در آن سوی فرهنگ نوشتاری آیا اصلاً فلسفه ای وجود دارد و در معنای واقعی کلمه به تحلیل معنای فنون فرهنگی و ابزارهای فنی ارتباطی می پردازد. فلسفه وظیفه دارد که آنچه را در زمان است در تفکر دریافت نماید. بنابراین فلسفه رسانه باید همه تغییراتی را بازتاب دهد که

راه را در جامعه رسانه ای شده هموار می سازند. « www.vista.ir »

نظام چند رسانه ای

تعریف ساده چند رسانه ای عبارت است از ترکیب رسانه های منفرد نظیر فیلم، ویدیو، موسیقی، کلام، عکس، پایگاه داده ها، متن و .... توسط تکنولوژی رایانه در قالب محصولی که بر محمولی رقمی ذخیره شده باشد. تعریف کامل تری از چند رسانه ای را میتوان اینگونه بیان کرد: استفاده از رایانه به منظور ترکیب و نمایش مت، تصویر، صوت، و تصاویر متحرک از طریق رابط ها و ابزار هایی که امکان جست و جوی قابل هدایت، تعامل، خلاقیت و تبادل اطلاعات را به استفاده کننده می دهد. این تعریف چهار بخش دارد که هر یک برای ایجاد سیستمی چند رسانه ای ضروری است:

رایانه برای ایجاد هماهنگی و تعامل میان آنچه میبینیم و می شنویم.

رابط هایی که به اطلاعات موجود در سیستم متصل هستند.

ابزار های جستجوی قابل هدایتی که به کاربر امکان عبور از شبکه های اطلاعاتی مرتبط با یکدیگر را می دهند.

راه هایی که از طریق آن کاربر بتواند به جوع آوری، پردازش، و تبادل اطلاعات و اندیشه های خود بپردازد.

پیشرفت صنایع کامپیوتری و توانایی فوق العاده آنها در ارائه خدمات و سرویس های متنوع هر روز یک پدیده جدید را روانه بازار می کند. اگر روزی تلفن، فاکس و ماهواره ها پدیده های غیرعادی بودند امروزه پدیده هایی معمولی و متداول هستند. تولد و حرکت پرشتاب این رسانه ها از یک طرف و ترکیب آنها و ایجاد یک محیط چند رسانه ای از سوی دیگر باعث ایجاد یک رسانه جامع و فراگیر برای تمام کاربر ها شده است.

در این عصر دیگر کامپیوتر، مخابرات و تلویزیون پدیده هایی مستقل و جدا از یکدیگر نیستند. ترکیب این رسانه ها شبکه ای را بوجود آورده است که حیات انسان و جامعه را به سیطره خود کشیده است. مهمترین قابلیت تلفن انعطاف فراوان آن است که با قابلیت های تلویزیونی و کامپوتری در آمیخته است و تکنولوژی های دیگری مثل ماهواره و ... را بوجود آورده و همگی پدیده رو به تکامل و گسترش نظام چند رسانه ای را شکل داده اند.

در واقع "چند رسانه ای" به کاربرد ها و برنامه هایی اطلاق می شود که در آنها برای ارائه اطلاعات به کاربر، رسانه های صوت، متن، گرافیک، انیمیشن، ویدیو و .... به صورت ترکیبی بکار گرفته می شوند. این نظام جدید به صورت "بزرگراه های اطلاعاتی" با پیشرفت های تکنولوژی، مرز میان متن، صدا و تصویر را که یک سیستم واحد ارتباطی می تواند مخابره کند را از میان می برد. رسانه ها، مخابرات، الکترونیک و کامپیوتر ها اکنون در یک شبکه بزرگ دیجیتالی چند رسانه ای با امکان تاثیر متقابل با یکدیگر ادغام شده و خدمات مرکبی را ارائه می دهند که تا اندکی پیشتر بر صفحه یک کامپیوتر خانگی یا تلویزیون پراکنده بود اما اکنون می توان با بهایی اندک همه نوع اطلاعات را دریافت، ذخیره و پردازش کرد و با آنها از در گفتگو در آمد، مثلا به کتاب های کتابخانه ای دسترسی یافت بدون اینکه لزوم به امانت گرفتن آنها باشد.

تصویر ۳ - عرصه عمومی مجازی (گفتگوی مردم در مکان های جغرافیایی متفاوت در یک زمان)

بکارگیری سیستم مولتی مدیا سبب می شود تا از نقل و انتقالات و تحرکات غیر ضروری کاسته و فرصت های مناسبی پیش آورد که افراد امورشان را در محل سکونت انجام دهند، بطوری که دور افتادن آنها از محیط کاری باعث جد شدن از فعالیت آنها نشود. با این تکنولوژی به افرادی که در یک رشته یا روی یک موضوع خاص کار می کنند اجازه داده می شود با برگزاری کنفرانس های ویدیویی در یک دنیای مجازی با یکدیگر تبادل اطلاعات داشته باشند و نظر خواهی کنند.

بنابراین نظام چند رسانه ای آمیزه ای از شبکه های عظیم انتقال صوت، تصویر و متن است که با حجم زیاد از طریق نرم افزار ها و سخت افزار های پیشرفته، ارتباط دوسویه و سریع را ممکن می سازد. « www.noyasystem.com »

تأثیر رسانه بر دیگر حوزه ها

بی شک انقلاب الکترونیک، تغییر اساسی در زندگی آدمیان ایجاد کرده است ظهور کامپیوتر های خانگی و بلافاصله پس از آن رواج استفاده از شبکه اطلاع رسانی جهانی چهره زندگی بشر را به کلی تغییر داد.

مطمئناً تأثیر انقلاب الکترونیک بر نحوه نگرش انسان به جهان بسیار مهمتر از تغییر چهره زندگی او بود. فراگیر شدن رسانه های جمعی باعث شد بشر هر روز اطلاعات و آگاهی های گوناگونی را از سراسر دنیا بدست آورد. دستیابی به اطلاعات، از آگاهی عصر نوسنگی تا عصر اطلاعات همراه و همسو با دو پدیده انقلاب الکترونیک و انتقال آنی امواج، پدیده ای را فراهم آورده است که می توان آن را بینابینی نام نهاد.

این مسئله سبب شد جهان معاصر کیفیتی متفاوت نسبت به گذشته پیدا کند تا آنجا که به جهان بینابین مبدل گردد. از سوی دیگر فراگیر شدن رسانه ها و رشد روز افزون قابلیت های ابزار های مرتبط با آن، تأثیرات بسیاری بر دیگر شاخه ها گذاشت. از جمله ایجاد گرایش ها و جنبش های نوین در هنر و پیدا شدن تحولات اساسی در علوم اجتماعی که در این بخش به آنها اشاره خواهیم نمود. « www.irna.ir »

رسانه و هنر

در خلال سه دهه گذشته، توسعه سریع فناوری، گسترش رسانه های جمعی و تسریع ارتباطات باعث فروپاشی دیوار بین فرهنگ های مختلف شده و این مسئله تأثیری مستقیم بر جنبش های هنری داشته است.

هنر معاصر و همین طور نحوه درک ما از آن هر دو به نحو چشمگیری تحو یافته اند. از سویی همانطور که پیش از این اشاره شد رسانه ها بر نوع جهان بینی بشر تأثیر گذاشته اند و از سویی دیگر همه جریانات هنر تماماً به این بستگی پیدا می کند که ادمی چگونه جهان را توصیف کند و بر پایه توصیف و درک خود از جهان چه استراتژی برای تفکر و زندگانی ارائه می دهد. ظهور جریان های هنری منتج از هنر مفهومی خود اشاره به همین مسئله داشت. از سوی دیگر پیشرفت تکنولوژی و تأثیر آن بر تولید محصولات تکنولوژیک سبب شد تا هنرمند معاصر ابزار جدیدی برای بیان مفاهیم و مقاصد مورد نظر خود استفاده کند. به عبارت دیگر هنرمند امروز میتواند از رسانه ها و ابزار جدید تکنولوژیک برای بیان اندیشه های خود استفاده کند. بنابراین تأثیر رسانه ها دو سویه بوده است چرا که هم ابزار جدید تکنولوژیک برای بیان ایده های هنرمند در اختیار وی قرار داده است و هم تأثیر بر نحوه نگرش وی به هستی داشته است. مارشال مک لوهان می گوید: "هرکدام از رسانه ها همانند زبان جدیدی است که در هنر بکار گرفته می شود. « www.vista.ir »

تفاوت مدیا با کتابخانه

تمایز این دو مفهوم، یک تمایز ماهوی عملکردی است، به این صورت که اصولاً کتابخانه دارای سه عنصر اصلی یعنی منابع، خدمات مربوط به جمع آوری و تنظیم و نگهداری منابع و خدمات به مراجعین است. به عبارت دیگر، کتابخانه جایی است که منابع اطلاعاتی را فراهم می آورد و آن‌ها را به مراجعین عرضه می کند، در حالی که این جریان یک طرفه از پیش تنظیم شده از مرکز به مخاطب در مدیاتک به جریان های دو طرفه تثبیت ناشدنی تبدیل می شود. در چنین ساختاری، گیرنده اطلاعات در عین حال فرستنده اطلاعات هم هست.

از این رو، فضای مدیاتک با فضای یک کتابخانه هم تفاوت هایی دارد که اهم آن را به شرح زیر می توان برشمرد: کتابخانه فضایی است بسته، با یک یا دو ورودی اصلی. مدیاتک فضایی است باز که از هر طرف می توان به آن وارد شد. کتابخانه از فضای پیرامون مجزاست و فعالیت ها در درون آن انجام می شود. مدیاتک با فضای پیرامون کاملاً مرتبط است و انواع فعالیت ها در درون و بیرون آن انجام می شود. مراجعان به کتابخانه افرادی شناخته شده اند که معمولاً باید عضو کتابخانه شده باشند و مجوز ورود داشته باشند. مدیاتک بر روی تمام افراد باز است و هر کس می تواند از امکانات آن استفاده و در فعالیت های آن شرکت کند. کتابخانه (هرچه هم انعطاف پذیر باشد) اصولاً یک پدیده تثبیت شده است. مدیاتک اصولاً یک فضا یا پدیده تثبیت شده نیست؛ و می تواند تمام تحولات تکنولوژیک و عملکردی پیش بینی نشده را بپذیرد و به این ترتیب، کارایی خود را در دهه های آینده حفظ کند.

اطلاعات در منابع کتابخانه ای گردآوری و متمرکز و به مراجعان عرضه می شود. اطلاعات در مدیاتک متمرکز نیست و در یک شبکه اطلاعاتی و ارتباطی نامحدود جریان دارد.

ماهیت و حدود فعالیت ها و عملکردها در یک کتابخانه مشخص و تعریف شده است اما در مدیاتک فعالیت ها مشخص و از پیش تعیین شده نیست.

علی رغم تمام تفاوت های یاد شده، حتی مدیاتک را نمی توان از لحاظ فضا و عملکرد کاملاً نامحدود فرض کرد. اگر در طرح معماری (کتابخانه مرکزی مشهد) و (کتابخانه بزرگ شهرداری اصفهان) یک فضای عمومی (فضای شهری) نیز طراحی شده، به منظور پیوند دادن درون و بیرون کتابخانه، گسترش فعالیت های ارتباطی و رسانه ای، قابلیت پذیرش انواع فعالیت های فرهنگی - اجتماعی، پذیرش تمام اقشار و افراد، افزایش انعطاف پذیری طرح و تبدیل نقش کتابخانه به مدیاتک بوده است. دستیابی به چنین هدفی، البته به نحوه مدیریت و بهره برداری از فضا و ساختمان بستگی دارد اما فضاهای طراحی شده بالقوه ظرفیت پذیرش چنین نقشی را دارد. « www.wikipedia.org »

کتابخانه بدون کاغذ

در کتابخانه های بدون کاغذ، کتابخانه با مجموعه اطلاعات آن شناخته و تعریف می شود. منابع چاپی از غیر چاپی متمایز شده و منابع الکترونیکی یا پیوسته بر سایر مواد اطلاعاتی ارجحیت دارند. در واقع تاکید مجموعه از منابع چاپی به غیر چاپی تغییر کرده است. کرافورد معتقد است که آینده شامل آمیزه ای از ارتباطات چاپ و الکترونیکی، اطلاعات متنی و فرامتنی، دسترسی مستقیم و هم از طریق کتابدار، مالکیت و دسترسی به منابع اطلاعاتی بوده و کتابخانه هم در قالب ساختمان و هم به مفهوم یک محیط کاربری هویت خواهد داشت. « www.vista.ir »

کتابخانه بدون دیوار

امانت بین کتابخانه ای و ارجاع تلفنی دو نمونه از خدمات کتابخانه های سنتی است که خارج از محدوده ساختمان این کتابخانه ها ارائه می شود. در یک مجموعه دیجیتالی به طور مشخص شاهد عدم تاکید بر مجموعه و خدمات فیزیکی هستیم. آنچه در این محیط حائز اهمیت خاص است، ارائه خدمات مورد نیاز و علاقه کاربران است. با این وجود شاید بتوان ادعا کرد که در اینترنت هم دیوار وجود دارد زیرا برخی از وب سایت ها برای جذب بیشتر بازدید کنندگان به نحوی حس مکان و محدوده فیزیکی را به آنان القا می کنند. «
www.vista.ir»

کتابخانه دیجیتال

موضوع کتابخانه دیجیتال برای اولین بار در مقاله مشهوری توسط وانی وار بوش ۴۴ در سال ۱۹۴۵ مطرح شد. وی در آن مقاله به توصیف یک ماشین فرضی می پردازد که برای بازیابی اطلاعات بکار می رود. بر این اساس، کتابخانه دیجیتال به امکاناتی اطلاق شد که فناوری برای ذخیره، بازیابی و آماده سازی اطلاعات به متخصصان پیشنهاد می کند. پس از آن، تعاریف رسمی و غیر رسمی متعددی از کتابخانه های دیجیتال ارائه شده است مانند:

- کتابخانه های دیجیتال سازمان هایی هستند که امکان ارائه دائم منابع و مجموعه های دیجیتال را به گونه ای فراهم می آورند که به صورت آسان و مقرون به صرفه برای استفاده گروه و یا گروه های مشخص در دسترس باشد.
  - کتابخانه دیجیتال عبارت است از یک فضای اطلاعاتی پیوسته و شبکه ای که در آن کاربران می توانند اطلاعات را کشف کنند، محل قرار گرفتن اطلاعات را تعیین نمایند و آنها را بارها مورد استفاده قرار دهند.
  - کتابخانه دیجیتال مجموعه ای از منابع گسترده الکترونیکی است که تمام حیطه های فعالیت انسانی اعم از هنر، پزشکی، علوم، فیلم های ویدیویی، کتاب ها، روزنامه ها، بروشور ها و کاتالوگ ها را به طور مجازی پوشش می دهد.
- با توجه به تعاریف ذکر شده و سایر ادبیات موجود در این زمینه می توان گفت، کتابخانه دیجیتال (مدیاتک) یعنی مجموعه ای از اطلاعات و روش های ذخیره سازی منابع اطلاعاتی، بستر های ارتباطی مناسب و نرم افزار های مورد نیاز که برای تبدیل، قالب بندی، ویرایش و ارائه خدماتی نظیر سازماندهی، بازیابی و تبادل اطلاعات به کار می رود تا بتوان با پشت سر گذاشتن مرز های جغرافیایی و سنتی، اطلاعات را در صورت های گوناگون تهیه، بازیابی و مطالعه کرد. «fa.wikipedia.org»

ویژگی ها و عناصر مدیاتک

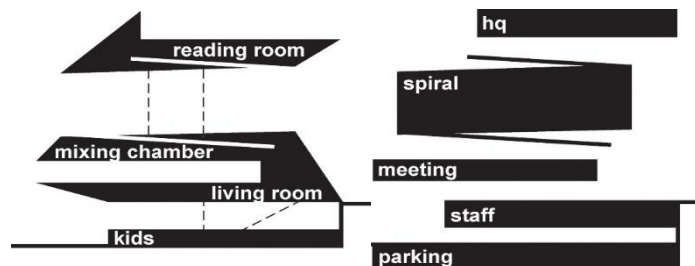
مدیاتک نیز همانند یک کتابخانه سنتی دارای عناصر و ویژگی های خاصی است. واقعیت این است که کتابخانه های سنتی و دیجیتال از چندین جنبه با یکدیگر شباهت دارند که در زیر به برخی از آنها اشاره می کنیم:

- هر دو دارای اطلاعات بوده و این اطلاعات را کنترل می کنند.
  - هر دو امکان دسترسی به اطلاعات را فراهم می آورند.
  - هر دو امکان یافتن منابع مورد نظر را از طریق فهرست های خود فراهم می کنند.
  - هر دو استفاده از منابع را برای کاربران مجاز ممکن می سازند.
  - هر دو دارای ساختار های سازمانی مشخص هستند که دسترسی به اطلاعات را میسر می کند.
- بررسی و تعمق در تعاریف چندگانه کتابخانه دیجیتال و مطالعه طرح های تحقیقاتی در این زمینه نشان می دهد که کتابخانه های دیجیتالی به طور کلی دارای ویژگی های زیر هستند:
- ساختار های سازمانی همسان و منطقی دارند

- خدمات خود را به جامعه و یا جوامع مشخصی ارائه می دهند.
  - حداقل برای یک گروه خاص امکان استفاده رایگان را فراهم می کنند.
  - امکان دسترسی سریع و مناسب به منابع را فراهم می آورند.
  - علاوه بر امکان دستیابی به منابع به آموزش نیز می پردازند.
  - دارای مجموعه هایی جامع با قالب های اطلاعاتی متنوع هستند.
- کتابخانه دیجیتال شامل مجموعه ای از منابع اطلاعاتی است که از بانک های اطلاعاتی، سرور های پست الکترونیکی، و وب سایت های مختلف گردآوری شده است. این عناصر به شیوه های گوناگون نگهداری، سازماندهی و اداره می شوند. کتابخانه دیجیتال باید قابلیت افزودن اطلاعات جدید و ایجاد تغییر در محتوای اطلاعات را نیز داشته باشد. به طور کلی کتابخانه های دیجیتال باید بتوانند:
- مقادیر عظیم اطلاعات را تهیه و به طور متناوب روزآمد کنند.
  - اطلاعات متنی، تصویر، شنیداری، ویدیویی و چند رسانه ای را نگهداری کنند.
  - با ارائه راهنمایی های مناسب به کاربران، آنان را قادر سازند که اطلاعات مورد نیاز خود را در قالب های دلخواه دریافت کنند.
- کاربران پس از جستجو در ذخایر اطلاعاتی موجود در کتابخانه دیجیتال می توانند به جدیدترین اطلاعات معتبر منتشر شده در زمینه موضوعی مورد علاقه خود دست یافته، آنها را در قالب های گوناگون مشاهده و ذخیره و یا حتی به آدرس پست الکترونیکی خود یا دیگران ارسال کنند. « یوسفیان، امیر حسین، ۱۳۸۷، مدياتک منطقه یک. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز »

طراحی و ساخت

پیش از طراحی چنین مرکزی باید کاربران و افرادی را که در این طرح دخیل هستند، شناخته و در نظر گرفت. مردم شناسی می تواند در انتخاب روش طراحی مرکز فرهنگی مدياتک كاملا موثر باشد. از آنجا که فرهنگ بیشتر مردم آمیزه های از فرهنگ های کوچک مربوط به تخصص، شغل و سلیقه های آنان است، یک طرح موفق باید دربرگیرنده معانی، مقاصد و محدودیت های واژگان مود استفاده در این فرهنگ نیز باشد. به عبارت دیگر، کتابخانه های دیجیتال در محیط های شبکه ای قرار دارند، یعنی در فضایی که هم مصرف کنندگان اطلاعات و هم تولید کنندگان خدمات و مجموعه های دیجیتال قرار دارند و به همین دلیل در طراحی یک مدياتک باید به نیاز ها و نظرات هر دو گروه تولید کننده و مصرف کننده اطلاعات توجه کرد. به علاوه وجود ابزار های کامپیوتری پیشرفته برای ایجاد و مدیریت اطلاعات نیز امری ضروری می باشد. « یوسفیان، امیر حسین، ۱۳۸۷، مدياتک منطقه یک. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز »

نتیجه‌گیری

طراحی فضای مدياتک مستلزم توجه به مفاهيم، اصول سازمانی، فناوری و جوامع انسانی است. حتی دیجیتالی کردن مجموعه های کوچک نیز نیازمند تفکر پیرامون مجموعه منابع، روش های تبدیل اطلاعات، معماری اطلاعات، آبر داده ها حفاظت از اطلاعات، طراحی نرم افزار های واسطه، نمایش ارزیابی و یکپارچگی در یک ساختار واحد است.

بنابراین نتیجه گیری میشود که در طراحی یک مدياتک باید به نیاز ها و نظرات هر دو گروه تولید کننده و مصرف کننده اطلاعات توجه کرد. به علاوه وجود ابزار های کامپیوتری پیشرفته برای ایجاد و مدیریت اطلاعات نیز امری ضروری می باشد. برای طراحی مجموعه فرهنگی مديا تک، معمار ابتدا باید آگاهی کامل نسبت به تکنولوژی و رسانه داشته باشد سپس عملکردهای گوناگون فضای مديا تک را مورد بررسی قرار داده و طبق آن طراحی کند.

- منابع :

- ۱) « یوسفیان ، امیر حسین، ۱۳۸۷، مدياتک منطقه یک. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز »
- ۲) « امین پور، فرزانه ، ۱۳۸۵، مقدمه ای بر کتابخانه های دیجیتالی »
- ۳) « کوشا، کیوان، ۱۳۷۶، استفاده از منابع چندرسانه ای در خدمت مراجع ، ص ۷۸-۸۶ »
- ۴) « حسین زاده ، اکبر. محمدی، مرتضی. ۱۳۸۹. سواد رسانه ای، ضرورت دنیای امروز. کلیات اطلاعات، ارتباطات و دانش شناسی »
- ۵) « براون، جیمز. ۱۳۸۶. رویکرد های سواد رسانه ای. ترجمه: پیروز ایزدی. فصلنامه رسانه. شماره ۶۸. ۵۱-۷۰ »
- ۶) « مهندس مشبکی، علیرضا ، ۱۳۹۲، اصول برنامه ریزی و طراحی معماری بناهای فرهنگی ، انتشارات اول و آخر »
- ۷) « بانی مسعود ، امیر (۱۳۹۲) ، "مرکز فرهنگی- سینمایی دزفول " ، مجله هنر معماری ، شماره ۲۲ ، پاییز ۹۲ ، ص ۱۰۰ »
- ۸) « بانی مسعود ، امیر و ناصر نصیر، حمیدرضا (۱۳۹۲) ، "خانه هنرمندان ایران " ، مجله هنر معماری ، شماره ۲۲ ، پاییز ۹۲ ، ص ۱۱۰ »
- ۹) « نویفرت ، حسین مظفری ترشیزی »